

Sygn. akt VII AGa 804/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Jolanta de Heij-Kaplińska

Sędziowie: SA Tomasz Wojciechowski

SO del. Tomasz Szczurowski (spr.)

Protokolant: protokolant sądowy Błażej Mokrcki

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy ze skargi (...) spółki akcyjnej w W.

z udziałem syndyka masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w K.

o uchylenie wyroku sądu polubownego – Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. z dnia 9 czerwca 2017 r. sygn. akt SA 171/15, SA 231/15 P, SA 57/16 W

1. uchyla zaskarżony wyrok;

2. zasądza od syndyka masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w K. na rzecz (...) spółki akcyjnej w W. kwotę 42.438 zł (czterdzieści dwa tysiące czterysta trzydzieści osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt VII AGa 804/19

UZASADNIENIE

(...) spółka akcyjna z siedzibą w W. wniósł skargę o uchylenie w całości wyroku sądu polubownego wydanego przez Zespół Orzekający Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. w dniu 09 czerwca 2017 r. w sprawie z powództwa (...) sp. z o.o. w restrukturyzacji z siedzibą w K. przeciwko (...) S.A., prowadzonej pod sygn. akt SA 171/15, SA 231/15P, SA 57/16 W.

(...) S.A. wniosła o uchylenie powyższego wyroku Sądu Polubownego z uwagi na:

1) pozbawienie (...) SA. możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym, niezachowanie podstawowych zasad postępowania oraz naruszenie klauzuli porządku publicznego poprzez pominięcie i nierozpoznanie podniesionego przez (...) zarzutu potrącenia rzekomej wierzytelności EcoErgii z wierzytelnością przysługującą (...), co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy oraz doprowadziło do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, co zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 2 w zw. z art. 1183 k.p.c., art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z § 29 ust. 4 Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, stanowi podstawę do uchylenia wyroku;

2) naruszenie klauzuli porządku publicznego poprzez uznanie się przez Zespół Orzekający za niewłaściwy i odmowę rozpoznania zarzutu potrącenia rzekomych wierzytelności (...) sp. z o.o. z wierzytelnością przysługującą (...) S.A., co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, co zgodnie z art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP stanowi podstawę do uchylenia wyroku;

3) niezachowanie podstawowych zasad postępowania oraz naruszenie klauzuli porządku publicznego poprzez odmowę zawieszenia postępowania i wydanie wyroku pomimo tego, że rozstrzygnięcie sporu zależało od wyniku toczącego się przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Wydział IX Gospodarczy postępowania sadowego, sygn. akt IX GC 605/16, co w konsekwencji miało istotny wpływ na rozpoznanie sprawy oraz doprowadziło do naruszenia zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, co zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z § 36 ust. 2 Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowego Izbie Gospodarczej w W. oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., stanowi podstawę do uchylenia wyroku;

4) niezachowanie podstawowych zasad postępowania oraz naruszenie klauzuli porządku publicznego poprzez odmowę rozpoznania powództwa wzajemnego wniesionego przez (...) S.A. w odpowiedzi na rozszerzenie powództwa (...) sp. z o.o., co w konsekwencji miało istotny wpływ na rozpoznanie sprawy oraz doprowadziło do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, co zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z § 27 ust. 1 i 2 Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowego Izbie Gospodarczej w W. oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP stanowi podstawę do uchylenia wyroku;

5) niezachowanie podstawowych zasad postępowania oraz naruszenie klauzuli porządku publicznego poprzez oddalenie wszystkich wniosków dowodowych poza dowodami z dokumentów i tym samym nierozpoznanie istoty sprawy, co w konsekwencji miało istotny wpływ na rozpoznanie sprawy oraz doprowadziło do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, co zgodnie z art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z § 5 ust. 1 oraz § 7 ust. 1 Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowego Izbie Gospodarczej w W. oraz art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP stanowi podstawę do uchylenia wyroku;

W związku z powyższym (...) S.A. wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę (...) sp. z o.o. wniosła o oddalenie skargi oraz zasądzenie kosztów postępowania. W uzasadnieniu wskazano, że zarzut potrącenia w odniesieniu do wierzytelności z trzeciej faktury został podniesiony już na rozprawie 18 grudnia 2015 r., a następnie w piśmie z 4 stycznia 2016 r. i został uwzględniony w postanowieniu Sądu Arbitrażowego. Odnosząc się do zarzutu naruszenia porządku publicznego poprzez naruszenie konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa i bezpieczeństwa obrotu, wskazano że odmowa rozpoznania zarzutu potrącenia w postępowaniu polubownym nie pozbawia pozwanego możliwości dochodzenia roszczenia przedstawionego do potrącenia w odrębnym procesie. Dodano, że sam ustawodawca w k.p.c. wprowadził rozwiązania prowadzące do skutków analogicznych jak uznanie się przez Zespół Orzekający za niewłaściwy do rozpoznania zgłoszonego przez (...) zarzutu potrącenia. Nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut naruszenia zasad postępowania oraz naruszenia klauzuli porządku publicznego poprzez odmowę zawieszenia postępowania. Wskazano, że § 36 ust 2 Regulaminu stanowi, iż Zespół Orzekający może zawiesić postępowanie na wniosek strony, gdy rozstrzygnięcie sporu zależy od wyniku innego toczącego się postępowania. Z przedmiotowego postanowienia Regulaminu wynika wprost, iż Zespół Orzekający „może” w takiej sytuacji zawiesić postępowanie, nie ma natomiast obowiązku zawieszenia postępowania. Tym samym to do decyzji Zespołu Orzekającego należy ocena, czy zawiesić toczące się postępowanie arbitrażowe, czy też odmówić jego zawieszenia. Skoro Regulamin pozostawia w tym zakresie Zespołowi Orzekającemu kompetencję do zdecydowania o zawieszeniu lub odmowie zawieszenia postępowania, nie można twierdzić, iż odmowa zawieszenia postępowania prowadzi do naruszenia Regulaminu, a tym samym do naruszenia podstawowych zasad postępowania przed Sądem Arbitrażowym przy Krajowej Izbie Gospodarczej. W

ocenie (...) sp. z o.o. także zarzut dotyczący odmowy rozpoznania powództwa wzajemnego wniesionego przez (...) S.A. w odpowiedzi na rozszerzenie powództwa (...) sp. z o.o. był bezzasadny. Zaznaczano, że takie rozstrzygnięcie odpowiada § 29 ust. 1 i 2 Regulaminu według którego wraz z odpowiedzią na pozew, pozwany może wnieść pozew wzajemny, zaś Zespół Orzekający może zezwolić na wniesienie pozwu wzajemnego również w późniejszym terminie lub rozpoznać powództwo wzajemne zgłoszone po upływie terminu określonego w ust. 1, jeżeli nie spowoduje to nadmiernego przedłużenia postępowania. W niniejszej sprawie pismo (...) S.A. zawierające powództwo wzajemne zostało złożone dopiero 6 czerwca 2016 r., a więc po prawie 10 miesiącach od złożenia pozwu przez (...) sp. z o.o. i po ponad 8 miesiącach od złożenia przez (...) S.A. odpowiedzi na pozew oraz prawie 6 miesiącach od pierwszej rozprawy. Wreszcie zdaniem (...) sp. z o.o. nie można stwierdzić niezachowania podstawowych zasad postępowania oraz naruszenia klauzuli porządku publicznego poprzez oddalenie wszystkich wniosków dowodowych poza dowodami z dokumentów i tym samym nierozpoznanie istoty sprawy. Z uwagi bowiem na uznanie się przez Zespół Orzekający za niewłaściwy do rozpoznania zarzutu potrącenia podniesionego przez (...) oraz odmowę rozpoznania powództwa wzajemnego wniesionego po terminie przez (...), Zespół Orzekający w wyroku rozpoznał wyłącznie powództwo (...) sp. z o.o. Do rozpoznania powództwa (...) sp. z o.o. wymagane było więc wyłącznie przeprowadzenie dowodów przydatnych do stwierdzenia jego zasadności.

Wyznaczony uprzednio dla (...) sp. z o.o. nadzorca sądowy również wniósł o oddalenie skargi.

Syndyk masy upadłości (...) sp. z o.o. w upadłości nie zajął stanowiska w sprawie.

Sąd Apelacyjny ustalił następujący stan faktyczny:

(...) sp. z o.o. i (...) S.A. zawarły Umowę Ramową dla Umów Sprzedaży (...) według standardu (...) of E. T. (...) zmienioną postanowieniami Formularza Wyboru do Umowy (...) w wersji 2.1 (a) (...). Zgodnie z § 22 ust. 2 Formularza Wyboru, właściwym do rozstrzygania sporów wynikających z Umowy (...) był Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W.. Na podstawie Umowy (...) Strony zawarły trzy umowy na dostawę energii przez (...) sp. z o.o. dla (...) S.A. w okresie 01 stycznia 2015 do 31 grudnia 2015 na warunkach określonych przez Strony. Na tej podstawie (...) sp. z o.o. wystawiła na rzecz (...) S.A. następujące faktury: fakturę VAT nr (...) z 13 lipca 2015 na kwotę 270.882,90 PLN brutto ("Faktura (...) nr (...)"), fakturę VAT nr (...) z 20 lipca 2015 na kwotę 227.191,46 PLN brutto ("Faktura (...) nr (...)"), oraz fakturę VAT nr (...) z 02 października 2015 r. na kwotę 303.340,33 PLN brutto ("Faktura (...) nr (...)").

Dowód: umowa ramowa k. 31-55, formularz wyboru k. 57-74

W pozwie z dnia 16 sierpnia 2015 r., skierowanym do Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, (...) sp. z o.o. z siedzibą w K., wniosła o zasądzenie od (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 498.074,36 zł z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości 4,66 % w skali roku liczonymi w odniesieniu do kwoty 270.882,90 zł od dnia 7 lipca 2015 r. Zaznaczyła, że podstawą żądania pozwu są faktury VAT za dostawę energii: (1) z dnia 13 lipca 2015 r. faktura VAT o nr (...) na kwotę brutto 270.882,90 zł, (2) z dnia 20 lipca 2015 r. faktura VAT nr (...) na kwotę 227.191,46 zł, tj. łącznie na kwotę dochodzoną pozwem. Dodano, że wierzytelność z tych faktur została uznana przez (...) S.A. poprzez złożenie w dniu 29 lipca 2015 r. zarzutu potrącenia, który jednak nie został uznany przez (...) sp. z o.o.

Dowód: pozew k. 76-79, oświadczenie o potrąceniu k. 271-274

W odpowiedzi na pozew z dnia 25 września 2015 r. pozwana (...) S.A. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania arbitrażowego. Pozwana podniosła zarzut potrącenia z wierzytelnością dochodzoną przez powódkę w niniejszym postępowaniu przysługującej jej wobec powódki wierzytelności na podstawie innej umowy łączącej Strony - Umowy nr (...) z dnia 25 czerwca 2013 r. na pełnienie usług podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie handlowe.

Dowód: odpowiedź na pozew k. 81-87

W piśmie z dnia 18 listopada 2015 r. powódka rozszerzyła powództwo o kwotę 302.340,33 zł i wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz łącznej kwoty wynoszącej 800,414,69 zł wraz z odsetkami w wysokości 4,66 % w skali roku liczonymi od 16 października 2015 r., wskazując, że pozwana nie zapłaciła powódce również należności za dostawę energii w trzeciej dekadzie lipca 2015 r. Należność ta wynosiła 302.340,33 zł brutto. Powódka wystawiła 2 października 2015 r. na tę kwotę fakturę VAT nr (...). Dodano, że także ta wierzytelność została uznana przez (...) S.A. w związku z podniesionym zarzutem potrącenia w dniu 13 października 2015 r. Niemniej w ocenie (...) sp. z o.o. potrącenie to było niezasadne.

Dowód: rozszerzenie powództwa k. 89-90, oświadczenie o potrąceniu k. 250-251

Na rozprawie w dniu 18 grudnia 2015 r. pozwana potwierdziła, że powódce przysługiwało wobec pozwanej roszczenie o zapłatę kwot dochodzonych przez nią w tej sprawie, zarówno w pozwie, jak i po rozszerzeniu powództwa, lecz pozwana zwolniła się z zobowiązania wobec powódki w tym zakresie przez potrącenie. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości.

Dowód: protokół rozprawy k. 92-97

W piśmie z dnia 4 stycznia 2016 r. pozwana stwierdziła, że wierzytelność objęta pismem EcoErgii sp. z o.o. z 18 listopada 2015 również została zapłacona przez (...) S.A. poprzez potrącenie. Pozwana powołała się na swoje oświadczenie o potrąceniu złożone powódce 13 października 2015 r. dotyczące należności z faktury (...) i na tej podstawie twierdziła, że roszczenie dochodzone przez powódkę nie istnieje.

Dowód: pismo (...) S.A. k. 99-101

Postanowieniem z 11 kwietnia 2016 r. Zespół Orzekający uznał, że nie jest właściwy do rozpoznania zarzutu potrącenia. Przedmiotem rozstrzygnięcia Zespołu Orzekającego było zagadnienie właściwości do rozpoznania zarzutu potrącenia odnoszącego się do całego roszczenia dochodzonego przez powódkę. Zespół Orzekający uznał, że intencją stron nie było poddanie sporów dotyczących wierzytelności, która zdaniem pozwanej wynika z Umowy (...), rozstrzygnięciu Zespołu Orzekającego na podstawie Regulaminu. Nie można także uznać, iż jednej ze stron sporu przysługiwało jednostronne uprawnienie do zmiany łączącego je stosunku prawnego, które miałyby się dokonać poprzez podniesienie zarzutu potrącenia dotyczącego wierzytelności wynikającej z Umowy (...), co do której strony uzgodniły właściwość sądu powszechnego.

Dowód: postanowienie k. 109-117

W piśmie z 6 czerwca 2016 r. zatytułowanym „Odpowiedź na pismo rozszerzające powództwo wraz z pozwem wzajemnym”, pozwana wniosła o zasądzenie od powódki kwoty 236.588,11 zł z odsetkami oraz kosztami postępowania oraz o oddalenie w całości powództwa głównego, twierdząc, że wierzytelności (...) sp. z o.o. dochodzone w tym postępowaniu nie istnieją wobec skutecznego potrącenia dokonanego trzema oświadczeniami (...) z 29 lipca i 13 października 2015 r.

W piśmie z 20 czerwca 2016 r. powódka wniosła o odmowę rozpoznania powództwa wzajemnego jako zgłoszonego po terminie określonym w § 29 Regulaminu. Ponadto podniosła zarzut braku właściwości Zespołu (...) w zakresie powództwa wzajemnego, gdyż roszczenie dochodzone przez pozwaną oparte jest na spornej między stronami i wymagającej rozstrzygnięcia kwestii skuteczności potrąceń dokonanych przez pozwaną, a to, zgodnie z klauzulą prorogacyjną zawartą w Umowie (...), podlega właściwości sądu powszechnego.

Dowód: pismo (...) S.A. z dnia 6 czerwca 2016 r. k. 459-468 akt Sądu Arbitrażowego, pismo (...) sp. z o.o. z dnia 20 czerwca 2016 r. k. 621-629 akt Sądu Arbitrażowego

W piśmie z 4 lipca 2016 r. pozwana wniosła o zawieszenie postępowania na podstawie § 36 ust. 2 Regulaminu w związku z toczącym się przed Sądem Okręgowym w Krakowie postępowaniem w sprawie o sygn. IX GC 605/16 z

powództwa (...) S.A. przeciwko (...) sp. z o.o. o ustalenie skuteczności oświadczeń o potrąceniu wierzytelności. W sprawie tej Sąd wydał 29 czerwca 2016 r. postanowienie zabezpieczające, m.in. nakazujące (...) sp. z o.o. złożenie wniosku o zawieszenie niniejszego postępowania arbitrażowego i zakazujące jego cofnięcia do czasu zakończenia postępowania sądowego. Postanowienie to ostatecznie zostało zmienione postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 listopada 2016 r. na mocy którego oddalono wniosek o udzielenie zabezpieczenia.

Dowód: pismo z dnia 4 lipca 2016 r. k. 700-704 akt Sądu Arbitrażowego, pozew o ustalenie k. 119-131, 277-301, postanowienie o zabezpieczeniu k. 133-136, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie k. 138-146

Na rozprawie 13 lipca 2016 r. powódka wносиła o oddalenie wniosku o zawieszenie postępowania na podstawie § 36 ust. 2 Regulaminu i oświadczyła, że nie wnosi o zawieszenie postępowania na podstawie § 36 ust. 1 Regulaminu, tj. na zgodny wniosek stron. Zespół Orzekający oddalił wniosek o zawieszenie postępowania i postanowił rozpoznać zarzuty obu stron dotyczące właściwości oraz zarzut powódki dotyczący dopuszczalności powództwa wzajemnego w terminie 30 dni.

Postanowieniem z 7 marca 2017 r. Zespół Orzekający oddalił zarzut braku właściwości w zakresie powództwa głównego oraz odmówił rozpoznania powództwa wzajemnego. Zaznaczono, że pozwana wniosła pozew wzajemny wiele miesięcy od złożenia przez nią odpowiedzi na pozew. Pozew wzajemny jako złożony po terminie jest więc niedopuszczalny.

Dowód: postanowienie z dnia 7 marca 2017 r. k. 152-164

Wyrokiem Zespołu (...) Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. z dnia 9 czerwca 2017 r. zasądzono od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz (...) sp. z o.o. w restrukturyzacji z siedzibą w K. (1) kwotę 800.414,69 złotych z odsetkami w wysokości 4,66% w skali roku, z tym że od kwoty 270.882,90 zł od dnia 27 lipca 2015 r., od kwoty 227.191,46 zł od dnia 4 sierpnia 2015 r., a od kwoty 302.340,36 zł od dnia 16 października 2015 r. (2) oraz kwotę 110.720,25 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania. W uzasadnieniu wskazano, że postępowanie w sprawie toczyło się na podstawie Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy (...) z 14 października 2014 r., obowiązującego od dnia 1 stycznia 2015 r. Wskazano, że ani w odpowiedzi na pozew, ani w innych pismach sporządzanych przed wydaniem przez Zespół Orzekający postanowienia z dnia 11 kwietnia 2016 r., pozwana nie kwestionowała wierzytelności powódki, na łączną kwotę 800.414,69 zł, stanowiącą sumę kwot, na które opiewały Faktura (...), Faktura (...) i Faktura (...). Pozwana wносиła o oddalenie powództwa wyłącznie powołując się na zarzut potrącenia. Na rozprawie w dniu 18 grudnia 2015 r. na pytanie arbitra przewodniczącego mające na celu ustalenie czy i jakie fakty są między stronami sporne, pełnomocnik pozwanej jednoznacznie stwierdził, że powódce przysługiwało wobec pozwanej roszczenie o zapłatę dwóch kwot dochodzonych w niniejszym postępowaniu, tj. kwoty 498.074,36 zł oraz kwoty 302.340,33 zł. Według jednoznacznego oświadczenia pozwanej zwolniła się ona z zobowiązania wobec powódki poprzez potrącenie. Po wydaniu przez Zespół Orzekający postanowienia z dnia 11 kwietnia 2016 r. pozwana zmieniła swoje twierdzenia odnośnie do przysługiwania powódce wierzytelności dochodzonej w tym postępowaniu. Na rozprawie w dniu 23 maja 2016 r. pozwana stwierdziła, iż jej zdaniem powódka nie udowodniła swoich roszczeń w tym postępowaniu. Stwierdziła również, iż przyznała istnienie i wymagalność wierzytelności powódki w swoich oświadczeniach o potrąceniu, gdyż nie mogła złożyć takich oświadczeń pod warunkiem, że wierzytelność istnieje. Ponadto pozwana nie wypowiedziała się wobec stwierdzenia arbitra przewodniczącego, który przypomniał, że podczas rozprawy w dniu 18 grudnia 2015 r. pełnomocnik pozwanej potwierdził, iż powódce przysługiwały wierzytelności dochodzone w postępowaniu. Sąd Arbitrażowy zaznaczył, że ma rację pozwana stwierdzając, iż same faktury nie stanowią wystarczającego dowodu istnienia określonych w nich wierzytelności. Skoro jednak adresat faktur nie kwestionował ani istnienia zobowiązania, ani jego wysokości, można takim fakturom przypisać inne znaczenie. Należy z najwyższym prawdopodobieństwem stwierdzić, że jeśli pozwana miałaby wątpliwości co do istnienia lub wysokości wierzytelności powódki, jako profesjonalny uczestnik obrotu gospodarczego, podjęłaby co najmniej działania mające na celu ich wyjaśnienie. Niepodjęcie takich działań świadczy, zdaniem Zespołu (...), o przekonaniu (...), iż powódce przysługiwały dochodzone roszczenia. Jednoznaczne oświadczenia pozwanej dotyczące istnienia wierzytelności powódki, w tym złożone na rozprawie, nie mogą być uznane za pozbawione znaczenia na skutek nagłej zmiany stanowiska, która, zdaniem Zespołu (...), służyła wyłącznie celom realizowanym przez pozwaną w tym postępowaniu. Niezależnie od

tego stwierdzono, że oświadczenia o potrąceniu, potwierdzając istnienie i wysokość wierzytelności powódki, stanowiły uznanie roszczeń powódki.

Dodano, że Zespół Orzekający oddalił wszystkie wnioski dowodowe pozwanej mające na celu wykazanie istnienia i wysokości wierzytelności (...) oraz skuteczności dokonanych przez pozwaną potrąceń, jak również wszystkie wnioski dowodowe mające na celu wykazanie istnienia i wysokości roszczenia pozwanej dochodzonego w powództwie wzajemnym. Dowody te nie mogły być przydatne do rozstrzygnięcia sporu w sytuacji, gdy Zespół Orzekający nie był właściwy do rozpoznania go w zakresie zarzutu potrącenia, a powództwo wzajemne nie mogło być rozpoznane wobec naruszenia terminu, określonego w § 29 Regulaminu.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zostało oparte na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu.

Dowód: wyrok Sądu Polubownego k. 170-177

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 września 2017 r. oddalono powództwo (...) S.A. przeciwko (...) sp. z o.o. o ustalenie.

Dowód: wyrok Sądu Okręgowego k. 332

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Skarga zasługiwała na uwzględnienie.

Należy przypomnieć, że w postępowaniu zainicjowanym na skutek skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, sąd państwowy nie bada trafności oceny materiału dowodowego przeprowadzonej przez sąd polubowny, poprawności ustaleń faktycznych oraz wykładni i zastosowania prawa materialnego. Nie jest przedmiotem oceny sądu państwowego także zasadność określonego sposobu rozstrzygnięcia przez sąd polubowny spornego stosunku prawnego. Istotą skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jest stworzenie mechanizmu kontrolnego respektującego z jednej strony odrębność i autonomię sądownictwa polubownego, z drugiej zaś strony zapobiegającego funkcjonowaniu w obrocie prawnym orzeczeń sądów niepaństwowych naruszających praworządność. Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego nie prowadzi do ponownego merytorycznego rozpoznania sporu między stronami, lecz ma na celu wyłącznie zweryfikowanie twierdzeń skarżącego o wystąpieniu przytoczonych w skardze podstaw przewidzianych w art. 1206 k.p.c. Celem skargi jest bowiem uniemożliwienie utrzymania w mocy tylko takiego wyroku sądu polubownego, który uchybia elementarnym wymaganiom formalnym rozpoznawania sporów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 1998 r. I CKN 709/97, z 8 grudnia 2006 r., V CSK 321/16, z 11 maja 2007 r., I CSK 82/02, z 12 września 2007 r., I CSK 197/07, z 3 września 2009 r., I CSK 53/09, z 15 września 2012 r., I CSK 286/11, z 9 marca 2012 r., I CSK 312/11).

Podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego określa art. 1206 k.p.c. Zgodnie z § 1 tego przepisu strona może w drodze skargi żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli: 1) brak było zapisu na sąd polubowny, zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego; 2) strona nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym; 3) wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu, jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach objętych zapisem na sąd polubowny daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach nieobjętych tym zapisem lub wykraczających poza jego zakres, wyrok może być uchylony jedynie w zakresie spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza jego zakres; przekroczenie zakresu zapisu na sąd polubowny nie może stanowić podstawy uchylenia wyroku, jeżeli strona, która brała udział w postępowaniu, nie zgłaszała zarzutów co do rozpoznania roszczeń wykraczających poza zakres zapisu; 4) nie zachowano wymagań co do składu sądu polubownego lub podstawowych zasad postępowania przed tym sądem, wynikających z ustawy lub określonych przez strony; 5) wyrok uzyskano za pomocą przestępstwa albo podstawą wydania wyroku był dokument podrobiony lub przerobiony; 6) w tej samej sprawie między tymi samymi stronami zapadł prawomocny wyrok sądu. W myśl

natomiast art. 1206 § 2 k.p.c. uchylenie wyroku sądu polubownego następuje także wtedy, gdy sąd stwierdził, że: 1) według ustawy spór nie może być rozstrzygnięty przez sąd polubowny; 2) wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego); 3) wyrok sądu polubownego pozbawia konsumenta ochrony przyznanej mu bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa właściwego dla umowy, której stroną jest konsument, a gdy prawem właściwym dla tej umowy jest prawo wybrane przez strony - ochrony przyznanej konsumentowi bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa, które byłoby właściwe w braku wyboru prawa.

Przystępując do analizy niniejszej sprawy w kontekście podstaw skargi należy przypomnieć, że skarżący jeszcze przed wszczęciem postępowania przed Sądem Arbitrażowym złożył wobec (...) sp. z o.o. oświadczenia o potrąceniu wierzytelności objętej żądaniem pozwu. Zostało ono mianowicie zawarte w piśmie z dnia 29 lipca 2015 r., a dołączonym przez powoda do pozwu wszczynającego postępowanie przed Sądem Arbitrażowym. Następnie zaś, po rozszerzeniu żądania pozwu, kolejne oświadczenie (...) S.A. o potrąceniu zostało zawarte w piśmie datowanym na 13 października 2015 r. (...) sp. z o.o. co prawda kwestionowała skuteczność oświadczeń o potrąceniu, niemniej nie podważała samego faktu ich złożenia.

W powyższym kontekście należy jednak stwierdzić, że nie mógł być uwzględniony pierwszy sformułowany w skardze zarzut, a mianowicie zarzut pozbawienia (...) SA. możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym, niezachowania podstawowych zasad postępowania oraz naruszenia klauzuli porządku publicznego poprzez pominięcie podniesionego przez (...) S.A. zarzutu potrącenia rzekomej wierzytelności (...) sp. z o.o. z wierzytelnością przysługującą (...) S.A. Skarżąca wywodząc powyższy zarzut podnosiła, że Sąd Arbitrażowy nie zajął jakiegokolwiek stanowiska wobec zarzutu potrącenia zgłoszonego w stosunku do wierzytelności wynikającej z faktury nr (...), a objętej postępowaniem przed Sądem Arbitrażowym w wyniku rozszerzenia powództwa. W ocenie Sądu Apelacyjnego należy jednak stwierdzić, że powyższy zarzut jest niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy. W postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2016 r. Sąd Arbitrażowy zajął stanowisko co do swojej niewłaściwości do rozpoznania zarzutu potrącenia zgłoszonego przez stronę pozwaną. Z uzasadnienia tego postanowienia wynika, że Sąd Arbitrażowy rozważał zarzut potrącenia zgłoszony wobec wierzytelności wynikających z wszystkich faktur VAT objętych żądaniem pozwu. Sąd Arbitrażowy wyraźnie wskazał, że (...) S.A. złożyła zarzut potrącenia wierzytelności z wszystkich trzech faktur. Sąd Arbitrażowy szczegółowo ustalił, kiedy strona pozwana złożyła materialne oświadczenia o potrąceniu, zauważając iż nastąpiło to w dwóch oświadczeniach. Nie jest jednocześnie tak jak twierdzi (...) S.A., że zarzut co do potrącenia wierzytelności z faktury objętej rozszerzonym powództwem został zgłoszony dopiero po wydaniu postanowienia z dnia 11 kwietnia 2016 r. Potrącenie to zostało bowiem przywołane przez powoda w pozwie oraz piśmie rozszerzającym żądanie pozwu, zaś (...) S.A. powołała się na nie w toku rozprawy w dniu 18 grudnia 2015 r., a następnie w piśmie z dnia 5 stycznia 2016 r. w którym jednoznacznie powołano się na oświadczenie z dnia 13 października 2015 r. i wskazano, że wobec tego wygasła wierzytelność objęta żądaniem pozwu, a stwierdzona fakturą VAT nr (...). Nie sposób więc stwierdzić, że Sąd Arbitrażowy w dniu 11 kwietnia 2016 r. nie mógł zająć stanowiska co do całego wywiedzionego przez (...) S.A. zarzutu potrącenia. Powyższe nie ma jednak decydującego znaczenia dla niniejszej sprawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowym postępowaniu skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego zasługiwała jednak na uwzględnienie, albowiem wyrok ten z innych względów jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.).

Podstawa z art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. jest uzasadniona wówczas, gdy skutek wyroku sądu polubownego godzi w podstawowe zasady porządku prawnego państwa. Jak natomiast przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 stycznia 2019 r. I CSK 743/17, niepubl. przez podstawowe zasady porządku prawnego stanowiące podstawę oceny wyroku sądu polubownego należy rozumieć nie tylko normy konstytucyjne, ale i naczelną zasady w poszczególnych dziedzinach prawa, a badanie sprawy w zakresie podstawy uchylenia wyroku z art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. nie może wykraczać poza kwalifikowane naruszenie prawa. Klauzula porządku publicznego obejmuje zarówno podstawowe zasady porządku prawnego o charakterze procesowym, jak i materialnoprawnym. Porządek publiczny w płaszczyźnie procesowej może być podstawą oceny wyroku sądu polubownego w dwóch aspektach. Po pierwsze, ocenie podlega zgodność procedury,

która doprowadziła do wydania wyroku sądu polubownego z podstawowymi procesowymi zasadami porządku prawnego, a po drugie, skutki wyroku arbitrażowego z punktu widzenia ich zgodności z procesowym porządkiem publicznym, tj. czy dają się pogodzić z systemem prawa procesowego. Z kolei naruszenie przez sąd polubowny prawa materialnego właściwego dla rozstrzygnięcia stosunku prawnego, z którego wynikł spór poddany pod osąd sądu polubownego, uzasadnia uchylenie jego wyroku jedynie wtedy, gdy łączy się z pogwałceniem podstawowych zasad porządku prawnego. Jednocześnie w przypadku braku zgodności orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego nie chodzi o to, aby orzeczenie to było zgodne ze wszystkimi bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, ale o to czy wywarło ono skutek sprzeczny, nie dający się pogodzić z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego (por. też wyroki Sądu Najwyższego z 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, z 15 maja 2014 r., II CSK 557/13). Stosowanie przedmiotowej klauzuli nie służy bowiem usuwaniu wszelkich nieprawidłowości i wad wyroków sądów polubownych, ale ma chronić integralność porządku publicznego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zaskarżony w niniejszej sprawie wyrok wydany przez Zespół Orzekający Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W. w dniu 09 czerwca 2017 r. w sprawie z powództwa (...) sp. z o.o. w restrukturyzacji z siedzibą w K. przeciwko (...) S.A., prowadzonej pod sygn. akt SA 171/15, SA 231/15P, SA 57/16 uchybia podstawowym zasadom porządku prawnego. Powyższe jest skutkiem wydania tegoż wyroku bez merytorycznego rozpatrzenia podniesionego przez skarżącego (...) S.A. zarzutu potrącenia, a w zasadzie wygaśnięcia zobowiązania - w ten sposób doszło do naruszenia przede wszystkim zasady bezpieczeństwa obrotu oraz pewności obrotu. Sąd Arbitrażowy odmówił rozpoznania skuteczności oświadczenia o potrąceniu wskazując, że wierzytelność przedstawiona przez (...) S.A. do potrącenia nie była objęta zapisem na sąd polubowny. Niemniej w ocenie Sądu Apelacyjnego stanowiska tego nie sposób podzielić, co jednocześnie decyduje o naruszeniu przez zaskarżony wyrok zasady bezpieczeństwa obrotu. Trzeba bowiem stwierdzić, że w niniejszej sprawie nie było żadnych podstaw do nierozpoznania przez Sąd Arbitrażowy poniesionego zarzutu potrącenia. Okolicznością bezsporną jest, że właściwość Zespołu (...) w tej sprawie wynika z zapisu na sąd polubowny zawartego w § 22 ust. 2 Formularza Wyboru o następującej treści: „Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy będą rozstrzygane przez Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w W., zgodnie z jego regulaminem i nie będą podlegały właściwości sądów powszechnych. Postępowanie będzie prowadzone przez trzech arbitrów. Językiem postępowania będzie język polski”. Niemniej zdaniem Sądu Apelacyjnego ze sformułowania tego nie można wyprowadzić wniosku o niedopuszczalności skorzystania przez pozwanego przed Sądem Arbitrażowym z zarzutu potrącenia, a dokładnie wygaśnięcia wierzytelności wobec uprzednio dokonanego potrącenia. Nie ma jednocześnie znaczenia, że stosunek prawny na którym zarzut potrącenia się opiera nie jest objęty zapisem na sąd polubowny. Zapis na sąd polubowny dotyczy bowiem sporu, który został wyłączony spod kognicji sądu powszechnego i poddany pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Tymczasem rozważanie zarzutu potrącenia nie jest rozstrzygnięciem sprawy. Instytucja potrącenia spełnia m. in. funkcje zapłaty, a więc jego dokonanie zmierza do wygaszenia zobowiązania i zaistnienia stanu takiego, jakby dłużnik spełnił świadczenie. Skuteczne potrącenie jako sposób wygaszenia stosunku zobowiązaniowego uznaje się za równoważne skutkom zapłaty. Ponadto oświadczenie o potrąceniu ma charakter konstytucyjny i ma moc od chwili, kiedy stało się dopuszczalne, a ponadto jeżeli jest skuteczne to ma moc umorzenia zobowiązania. Prawo do dokonania potrącenia jest prawem podmiotowym uprawnionego i nie można go ograniczać w jego realizacji (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2014 r. VI ACa 663/13, niepubl.). Zarzut potrącenia jest zarzutem obronnym, zaś treść zapisu do tego typu zarzutów w ogóle się nie odnosi. W dodatku skoro w wyniku podniesienia zarzutu potrącenia dochodzi do zbadania istnienia wierzytelności objętej zapisem na sąd polubowny, to powyższe oznacza, że rozstrzyga się o istnieniu tejże wierzytelności, a więc sąd polubowny działa w pełni w granicach swoich kompetencji określonych przez zapis na sąd polubowny. W toku postępowania przed Sądem Arbitrażowym było zresztą wskazywane, że również w doktrynie podnosi się, iż nieobjęcie zapisem na sąd polubowny wierzytelności objętej zarzutem potrącenia nie stanowi przeszkody do rozpoznania tego zarzutu przez sąd polubowny (tak: T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008, s. 154, M. Tomaszewski, w: A. Szumański (red.), System prawa handlowego. Tom 8. Arbitraż handlowy, Warszawa 2010, s. 328, M. Manowska, Wybrane zagadnienia dotyczące zarzutu potrącenia w postępowaniu arbitrażowym, w: Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, Warszawa 2010, s. 234). Poza tym należy zaznaczyć, że warunki dopuszczalności potrącenia reguluje art. 505 k.c. zgodnie z którym nie mogą być umorzone przez potrącenie: wierzytelności nieulegające zajęciu; wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania; wierzytelności wynikające z czynów niedozwolonych; wierzytelności, co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne. W

niniejszej sprawie próżno zaś szukać jakiegokolwiek normy prawnej, która wykluczałaby dopuszczalność potrącenia wierzytelności objętej zapisem na sąd polubowny z wierzytelnością zapisem takim nieobjętą. Należy dodać, że pomiędzy stronami jest również bezsporne, że żadne ograniczenie w tym zakresie nie wynikało z Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Nieprzekonywujące jest odwołanie się do norm procesowych, które ograniczają możliwość podniesienia zarzutu potrącenia w postępowaniu nakazowym, czy postępowaniu uproszczonym. Należy bowiem zaznaczyć, że w obu tych przypadkach podmiot dokujący potrącenia będzie z góry świadomy, że w razie zawiśnięcia sporu przed sądem powszechnym skorzystanie z zarzutu potrącenia może okazać się niemożliwe. Tymczasem w niniejszej sprawie z analogicznym przypadkiem nie mamy do czynienia. (...) S.A. mając świadomość ograniczeń związanych z potrącalnością wierzytelności złożyła stosowany zarzut i miała podstawy oczekiwać, że będzie on uwzględniony (a przynajmniej rozpoznany) w razie ewentualnego postępowania przed sądem polubownym. Brak jednoznacznych ograniczeń w powołaniu się na dokonane potrącenie dawało (...) S.A. perspektywę powołania się na dokonane potrącenie także w razie zawiśnięcia sporu co do wierzytelności z którą miało dojść do potrącenia przed sądem polubownym. Tymczasem okazuje się, że ostatecznie w wyniku arbitralnej decyzji Sądu Arbitrażowego pozwana została pozbawiona możliwości powołania się na dokonaną czynność materialnoprawną, co może wiązać się choćby z koniecznością zapłaty odsetek lub przedawnienia wierzytelności objętej oświadczeniem o potrąceniu. Takie stanowisko zagraża bezpieczeństwu i pewności obrotu. Nieprzekonywujące jest także powołanie się Sądu Arbitrażowego na niezastosowanie przez strony w niniejszej sprawie wzorcowej klauzuli arbitrażowej, a zgodnie z którą wszelkie spory wynikające z tej umowy lub pozostające w związku z nią będą rozstrzygane ostatecznie na podstawie Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Stanowisko Sądu Arbitrażowego może w tym zakresie dziwić, albowiem powołanie zarzutu potrącenia z wierzytelnością przysługującą wobec powoda, ale z innego stosunku prawnego trudno uznać, za spór pozostający w związku z umową.

Jednocześnie w ocenie Sądu Apelacyjnego nierozpatrzenie zarzutu potrącenia dlatego godzi w bezpieczeństwo i pewność obrotu, a przez to narusza klauzulę porządku publicznego, że w jego wyniku strona pozwana (...) S.A.) zmuszona jest do wykonania zobowiązania, które w jej ocenie wygasło. Ponadto w razie podzielenia stanowiska Sądu Arbitrażowego pozwana byłaby zobowiązana do zapłaty odsetek, które to zobowiązanie nie powstałoby w razie uwzględnienia potrącenia. (...) sp. z o.o. wskazywała co prawda, że nierozpoznanie zarzutu potrącenia nie stoi na przeszkodzie doprowadzeniu do potrącenia w kolejnym procesie. Niemniej stanowisko to nie jest do końca prawidłowe. Przede wszystkim nierozpoznanie zarzutu potrącenia, tak jak w niniejszej sprawie, w zasadzie uniemożliwia wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego wobec wyroku Sądu Arbitrażowego z powołaniem się na tę okoliczność. Trzeba bowiem przypomnieć, że zgodnie z art. 840 § 1 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. Żadna z tych okoliczności nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. W szczególności wykluczone jest powołanie się na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. skoro oświadczenie o potrąceniu zostało złożone przed zamknięciem rozprawy przed sądem polubownym. Poza tym skoro strona pozwana traktowała swoją wierzytelność wobec (...) sp. z o.o. jako potrąconą, to nie podejmowała jakichkolwiek czynności mających na celu np. zapobieżenie jej przedawnienia. Wobec bezpodstawnego nierozważenia przez Sąd Arbitrażowy zarzutu potrącenia strona pozwana może być narażona na poważne konsekwencje finansowe, na co prawo materialne i procesowe, kierując się jego pewnością nie powinno pozwolić. Nie bez znaczenia jest również fakt, że powód (...) sp. z o.o. znajduje się obecnie w postępowaniu upadłościowym. W celu więc doprowadzenia do umorzenia wierzytelności uprzednio potrąconych (...) S.A. musiałyby uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym.

Wreszcie należy podkreślić, że poddanie istniejącego między stronami sporu rozstrzygnięciu sądu polubownego nie uzasadnia wniosku, iż strony rezygnują z prawa do rzetelnego i wnikliwego postępowania, zapewniającego możliwość zaspokojenia godnego ochrony interesu prawnego stron. Prawo do rzetelnego postępowania stanowi filar demokratycznego państwa prawnego i z tych powodów jego naruszenie uzasadnia wnioski, iż nastąpiło uchybienie praworządności. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 25 kwietnia 2008 r. VI ACa 928/07, niepubl. uznał, że z tą właśnie sytuacją będziemy mieć do czynienia w szczególności w przypadku nierozpoznania zgłaszanego przez stronę zarzutu potrącenia. Zasada rzetelnego postępowania nakazuje rozpoznanie właściwie zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu potrącenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zaskarżony wyrok narusza także zasadę wszechstronnego rozpoznania sprawy, stanowiącą podstawową zasadę porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (tak: M. Łaszczuk, J. Szpara, w: A. Szumański (red.), System prawa handlowego. Tom 8. Arbitraż handlowy, Warszawa 2010, s. 609). W doktrynie i orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że nierozpoznanie istoty sprawy odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty pozwanego, w tym też zarzut potrącenia (zob. w szczególności wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, LEX nr 55513; wyrok SN z dnia 4 września 2014 r., II CZ 41/14, LEX nr 1511133). Orzeczenia powyższe dotyczą co prawda postępowania przed sądem powszechnym, niemniej można je odnieść także do postępowania przed sądem polubownym. W niniejszej zaś sprawie Sąd Arbitrażowy zaniechał rozpoznania zarzutu potrącenia i oddalił wszelkie wnioski dowodowe zmierzające do udowodnienia wiarygodności przedstawionej do potrącenia przez pozwaną. Przyjmując, że brak wszechstronnego rozpoznania sprawy, prowadzący do nierozpoznania jej istoty jest podstawową zasadą postępowania sądowego, stanowiącą jedną z zasad składających się na porządek prawny w RP należy konsekwentnie pozytywnie odpowiedzieć na pytanie, czy wykazanie naruszenia tego porządku oznacza spełnienie przesłanki wymaganej dla zrealizowania klauzuli porządku publicznego, o której mowa w art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., co tym bardziej przemawiało za uchyleniem zaskarżonego wyroku Sądu Arbitrażowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2018 r., V CSK 301/17, niepubl.).

W tych okolicznościach, nie przesądzając skuteczności oświadczenia o potrąceniu, Sąd Arbitrażowy nietrafnie odmówił rozpoznania zarzutu potrącenia, albowiem sam fakt nieobjęcia wiarygodności pozwanego zapisem na sąd polubowny nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu tegoż zarzutu. Powyższe zaś uchybienie uzasadnia stanowisko, że zaskarżony wyrok jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej i nie może się ostać. Zaskarżony wyrok narusza bowiem zasadę pewności prawa, bezpieczeństwa obrotu oraz prawa do rzetelnego rozpoznania sprawy, jak również zasadę wszechstronnego rozpoznania sprawy, a więc jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, co stanowiło wystarczającą podstawę do uwzględnienia skargi i uchylenia zaskarżonego wyroku.

Należy jeszcze dodać, że w ocenie Sądu Apelacyjnego nietrafne są pozostałe zarzuty powołane w przedmiotowej skardze. Przede wszystkim nie sposób stwierdzić, że w sprawie doszło do naruszenia podstawowych zasad postępowania oraz klauzuli porządku publicznego poprzez odmowę zawieszenia postępowania i wydanie wyroku pomimo tego, że rozstrzygnięcie sporu zależało od wyniku toczącego się przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Wydział IX Gospodarczy, postępowania sadowego, sygn. akt IX GC 605/16. Zgodnie z powołanym przez skarżącego § 36 ust. 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej Zespół Orzekający może zawiesić postępowanie na wniosek strony, gdy rozstrzygnięcie sporu zależy od wyniku innego toczącego się postępowania. Należy jednak wskazać, że powyższe jest tylko kompetencją Sądu Arbitrażowego, a nie jego obowiązkiem. Już powyższa okoliczność nie pozwala uznać, że doszło w sprawie do naruszenia podstawowych zasad postępowania. Poza tym trudno uznać, że niezawieszenie postępowania narusza zasadę pewności prawa, czy bezpieczeństwa obrotu, skoro w czasie postępowania przed Sądem Arbitrażowym nie został wydany wyrok przed sądem państwowym. Trafność powyższego rozumowania potwierdza fakt, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 września 2017 r. powództwo (...) S.A. wobec (...) sp. z o.o. zostało oddalone.

Podobnie nie sposób uznać, że naruszenie podstawowych zasad postępowania przed Sądem Arbitrażowym oraz klauzuli porządku publicznego nastąpiło poprzez nierozpoznanie przez Sąd Arbitrażowy zgłoszonego przez (...) S.A. powództwa wzajemnego. Trzeba bowiem przypomnieć, że warunki wniesienia pozwu wzajemnego w postępowaniu przed Sądem Arbitrażowym Krajowej Izby Gospodarczej określa § 29 ust. 1 Regulaminu tego Sądu. Treść tego aktu prawnego była pomiędzy stronami bezsporna. Zgodnie z § 29 ust. 1 Regulaminu pozwany może wnieść pozew wzajemny wraz z odpowiedzią na pozew. W niniejszej sprawie wytoczenie powództwa wzajemnego nie nastąpiło wraz z wniesieniem odpowiedzi na pozew, ale w stanowisku pozwanego co do pisma rozszerzającego żądanie pozwu. Tymczasem bezspornym jest, że odpowiedź na pozew jest to pierwsze pismo składane przez pozwanego w toku postępowania, w reakcji na złożone przeciwko niemu powództwo. Pismo w którym pozwany ustosunkowuje się do rozszerzonego żądania pozwu odpowiedzi na pozew nie stanowi. Poza tym § 29 ust. 2 Regulaminu stanowi, że Zespół Orzekający może zezwolić na wniesienie pozwu wzajemnego w późniejszym terminie lub rozpoznać powództwo wzajemne wytoczone po upływie terminu, jeżeli nie spowoduje to nadmiernego przedłużenia postępowania. Skarżący przeoczył jednak, że § 29 ust. 2 Regulaminu stanowi jedynie o możliwości, a nie obowiązku przyjęcia przez Sąd Arbitrażowy powództwa wniesionego po terminie. Jednocześnie ilość wniosków dowodowych złożonych przez (...) S.A. na poparcie pozwu wzajemnego nie pozwala przyjąć, że mogłoby to nastąpić bez nadmiernego przedłużenia postępowania. Niezależnie od tego nie można w ocenie Sądu Arbitrażowego przyjąć, że zaskarżony wyrok narusza klauzulę porządku publicznego także z powodu nierozpoznania powództwa wzajemnego. Przede wszystkim zaskarżony wyrok Sądu Arbitrażowego do powództwa wzajemnego w jakimkolwiek zakresie się nie odnosi. Poza tym nierozstrzygnięcie o powództwie wzajemnym nie oznacza naruszenia zasady ochrony praw majątkowych oraz zasady pewności prawa. Nieprzyjęcie do rozpoznania w niniejszej sprawie pozwu wzajemnego ani nie wpływa na roszczenie będące przedmiotem rozpoznania przez Sąd Arbitrażowy, ani nie zamyka (...) S.A. możliwości wytoczenia takiego powództwa w przyszłości. Wbrew jednocześnie stanowisku skarżącego powództwo wzajemne nie jest formą obrony przed powództwem głównym. Wytoczenie powództwa wzajemnego w żaden sposób nie rzutuje na rozstrzygnięcie o powództwie głównym i tak wobec niego, jak i roszczenia materialnoprawnego nim objętego nie ma jakiegokolwiek skutku.

Mimo powyższego, ze względów już uprzednio przytoczonych, skarga o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej na podstawie art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. zasługiwała na uwzględnienie poprzez uchylenie wyroku.

O kosztach postępowania ze skargi orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i obciążono nimi syndyka masy upadłości (...) sp. z o.o. jako przegrywającego niniejsze postępowanie. Na koszty poniesione przez (...) S.A. składa się opłata sądowa od skargi w kwocie 40.021 zł, koszty zastępstwa prawnego przez pełnomocnika będącego adwokatem w wysokości 2400 zł oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. Wysokość kosztów zastępstwa prawnego w niniejszym postępowaniu ustalono na podstawie § 8 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015, poz. 1800 z póź. zm).

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

Tomasz Wojciechowski Jolanta de Heij-Kaplińska Tomasz Szczurowski